

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

ST. (NO.) 600.

CHICAGO, ILL., dne 13. marca. (March 13.) 1919.

LETO (VOL.) XIV.

Upravništvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone, Lawndale 2407

Brest-litovski mir.

Kdo je odgovoren za brest-litovski mir?

Lahko bi se komu zdelo, da je to vprašanje izven časa, češ da je bila brest-litovska pogodba podpisana dne 3. marca in ratificirana na vsesovjetskem kongresu 14. do 16. marca 1918., torej pred enim letom. Ali zgodovinski dogodki ne stoje v življenju narodov kakor osamljen grm v puščavi, temveč imajo posledice; in kar je povzročila brest-litovska pogodba, čuti še danes ves svet in bo še dolgo čutil. Zgodovina zadnjega leta bi bila prišla v povsem drug tir, če bi bila Rusija takrat odklonila kapitulacijo ki jo je Nemčija zahtevala in ves svet bi imel danes drugačno lice. Nič ne more podati natančne slike razmer, ki bi se bile razvile v tem slučaju; nikakršnega dvoma pa ni, da bi bil položaj za demokracijo vse drugačen, da bi bil neprimerno ugodnejši, nego je danes.

Vprašanje torej ni izven časa. Kar se je zgodilo, se je sicer zgodilo in se ne da izbrisati. Ali če ne bi bilo nič drugega, kakor da se je iz zgodovine treba učiti, bi bil že to zadosten razlog, da se posveti v dolejši temne kote in da dobe narodi popolno jasnost o vsem, kar se je godilo. Razum tega pa je treba preiskati tudi vprašanja, ali ni mogoče popraviti vsaj nekatere grehe; in v ta namen je treba grehe pomati.

V tisti razburjeni dobi, ko so bile kajzerjeve armade na poti proti Petrogradu in se je v Moskvi shajal vsesovjetski kongres, ki je naposled ratificiral brest-litovski mir, smo dejali v Proletareu, da niso boljševiki hoteli skleniti ta mir, ampak da so ga morali skleniti, ker jim ni preostajalo nič drugega.

Takrat smo imeli le indicije, da smo mogli soditi na podlagi njih. Nikomur ni bila znana popolna resnica, zlasti ker je bila Rusija takorekoč odrezana od ostalega sveta. Ali indicije so bile močne in so opravičevale naše mnenje skoraj tako kakor dokazi.

Leto dni je minilo in sedaj prihajajo na dan reči, ki popolnoma potrjujejo našo tedanjo trditve, obenem pa ostavljajo doslej zelo temne točke v luč.

Senat v Washingtonu je imenoval poseben pododsek, da preiskuje boljševizem. V četrtek je bil pred tem subkomitejem zaslišan polkovnik Raymond Robins iz Chicage, ki je stal na čelu ameriškega Rdečega križa v Rusiji. O njegovih izjavah se lahko pravi, da so senzacionalne. Ali več kot to. Kar je pripovedoval Mr. Robins, je kos najbolj razburljive zgodovine in ne more ostati le zapisano v senatovih rekordih. Vprašanje, kaj bo z Rusijo z naprej in kako se uravnava razmerje ostalih držav napram njej, sila izza teh razkritij na vso moč v ospredje in zahteva rešitve. Iz vsega, kar je pravil Colonel Ro-

bins, se dviga klie po pravičnosti. Ruske zadeve stoje sedaj pred svetovno javnostjo in se ne morejo več spraviti v pogrez.

Lenin in Trockij.

Polkovnik Robins ni boljševik in se niti najmanjše ne strinja z njih politiko. V čem jim je nasproten, je postransko; važno je, da jim je sploh principiarno nasproten, ker izhaja iz tega, da se ne morejo njegove izjave pripisati simpatijam do boljševikov. Njih verjetnost se vsled tega znatno povečava. Robins je sam uvodoma naglasil, da ne odobrava boljševiškega gibanja in da ni nikdar zagovarjal formalnega priznanja Lenin-Trockijeve vlade od strani Zedinjenih držav. Po njegovem mnenju je vsa teorija boljševiške vlade gospodarsko nemogoča in moralno kriva. Kljub temu je smatral sodelovanje Zedinjenih držav s sovjetsko vlado za koristno.

V dokaz je med drugim navedel sledeči razlog: "Trockij mi je pokazal karto, ki je označevala pozicije velikih topov ob vzhodni fronti. Dejal je, da pridejo Nemci, če bo konferenca v Brestu neuspešna, v Rusijo, se polaste teh topov in jih obrnejo zoper zaveznike na zapadni fronti.

Sugeriral je, da naj bi prišle Zedinjene države, prevzele kontrolo nad prometnim sistemom in bi tako lahko zavarovale velike topove, da ne bi padli Nemcem v roke. Topovi in naboji zanje so bili izdelani v Angliji, da bi se rabili proti Nemčiji.

Dejal je, da se mi zdi Trockijev predlog dober in storil sem, kar sem mogel, da bi se stvar izvršila; toda vse je ostalo brez uspeha, Nemčija je dobila na Angleškem izdelane kanone in nabojne in jih je v svoji maršni ofenzivi rabila, da je z njimi na zapadni fronti ubijala ameriške fante.

Ko so se pričela prva pogajanja v Brest-Litovsku, je bil med Leninom in Trockijem popoln sporazum glede na demokracičen mir, to je mir brez odškodnin, brez aneksij, in s pravico samoodločevanja. Pozneje, ko so zavezniki odklonili vsako tako sugestijo, so se pričela pogajanja s centralnimi silami samimi, in Nemčija je sprejela tak demokracičen mir.

Toda izza prvega sestanka v Brest-Litovsku, ko so se zastopniki sovjeta vrnili, je Nemčija razkrila svoje prave pogoje, ki so bili ravno nasprotni. Z drugimi besedami, sovjeti so bili ogoljufani od Nemčije, potem so se pa izpremenili pogoji.

Lenin in Trockij sta oba močno nasprotovala, da bi se sprejeli pogoji. Protestirala sta proti njim na velikih shodih v Petrogradu. Trockij je izjavil z ozirom na nemške zahteve: "Nemčija si skuša izkrciti pot z mečem preko trupel evropskih narodov."

Pri tej točki sta se Lenin in Trockij razšla. Trockij je mislil, da bi še mogel premagati Nemce in je bil za to, da bi se šlo nazaj v Brest, da bi se odklonili pogoji in bi se obnovil boj z Nemčijo. Hotel je reči nemškim zastopnikom, da so bili sovjeti ogoljufani in da ne sprejmejo pogojev.

Lenin pa je mislil, da je že prepozno in da ne preostaja nič drugega kakor sprejeti neznosne pogoje.

Trockij je odšel v Brest, napadel nemško delegacijo, pa sedel na prvi vlak, da se je vrnil v Petrograd. Čim je odšel, niso Nemci več čakali na konec premirja, temveč so pričeli napredovati.

Rdeče garde.

Rdeče garde so se skušale upirati, ali pred njimi so bili ostanki stare ruske armade, zanikrni do kosti, pa so dezertirali in s tem prisilili rdeče garde, da so se umaknile.

Ena reč je, ki se lahko pravi o rdečih gardah, naj se jim sicer očita karkoli: Umirati znajo. Hrabro so se upirale, ali bilo je zaman.

Nemci in boljševiki.

Ko je Kerenskijeva revolta imela uspeh, so nemški agenti bolj marljivo nadaljevali svoje delo in pomagali boljševikom do zmage. Toda boljševiki imeli veliko večji uspeh, nego je bilo vseč Nemčiji, in namesto, da bi bilo prišlo do civilne vojne, ki jo je nameravala Nemčija, se je sovjetsko gibanje razširilo po vsej Rusiji in jelo zanašati svojo propagando v nemško in avstrijsko vojsko.

To je navedlo Nemce, da so začeli financirati anarhistične skupine in kontrarevolucionarje, ki so podvzeli boj proti boljševikom.

Lenin za boj.

Col. Robins je potem pripovedoval, kako se je trudil na vso moč, da bi bil pridobil Anglijo in Zedinjene države, da bi bile sovjetski vladi zagotovile ekonomično pomoč. **Če bi se bilo to zgodilo** — pravi polkovnik — **ne bi bila brest-litovska pogodba nikdar ratificirana.** "Toda vsak apel do teh dveh vlad je bil prezrt" — pravi Mr. Robins.

"Takrat — se glasi njegova povest — je prišel Trockij k meni in me vprašal, če bi bil pri volji preprečiti ratificiranje brest-litovske pogodbe.

"Odgovoril se mu, da ni na svetu ničesar, kar bi rajši storil.

"On mi je dejal: Vi lahko storite to.

"Nasmehnil sem se mu, rekoč, da ukazuje Lenin in da ne morem jaz ničesar storiti.

"Trockij mi je dejal, da je naposled tudi Lenin spoznal, da grozi nemška ofenziva; pripravljen je bil umakniti se v Jekaterinburg, utrditi Uralsko gorovje in vreči Nemce nazaj, če dobi zavezniško podporo.

"Prosil sem ga, naj mi da to zagotovilo pismeno. Storil je to. Skupaj sva odšla do Lenina. Odkritosrčnost njiju stališča me je zadovoljila.

Akcije pri vladah.

"Povedati moram, kako se je zgodilo, da je bil R. A. Bruce-Lockhart poslan kot angleški posebni poslanik v Petrograd. Ko je William B. Thompson

novembra 1917 zapustil Rusijo, se je to zgodilo, ker je bil imel s Kerenskijevno vlado take stike, da so gledali uradniki sovjetske vlade z neopravičenim samom nanj. Odšel je proti svoji volji. Boljševiki so ga imenovali zastopnika Wall Streeta in ga dolžili, da je dobil velike koncesije za rudne zaloge za svojo lastno rabo. Podobne reči so se govorile o meni in o vsakem, kdor je skušal pomagati Rusiji.

"Kakor že bodi, Col. Thompson je odšel v London, obiskal Lloyd Georgea in govoril z njim dve uri. Dejal mu je natančno to, kar pripovedujem vam — da ne bo brest-litovska pogodba ratificirana, če zagotove zavezniške vlade sovjetom gospodarsko pomoč in da pojdejo rdeče garde v boj proti Nemčiji.

"Po tej konferenci je Lloyd George poslal Bruce-Lockharta v Petrograd, da preuči položaj in mu je naročil, naj obišče mene in spozna moje stališče.

"V kabelskem brzojavu, ki ga je poslal Lloyd George, in katerega prepis imam, so sledeče besede:

"Ne vem, kaj naj se stori v Rusiji, vem pa, da se naše ljudstvo moti. Pojdite v Rusijo, obiščite Robinsa, in glejte, kaj se more storiti."

"Ko je Lockhart prišel, je pregledal situacijo in naznanil Lloyd Georgeu, da je vse tako, kakor sem poročal jaz.

"Pravil sem mu, da je boljševiško gibanje tačas internacionalno revolucionarno gibanje zoper ves svet, toda posebno in najbolj zoper Nemčijo in da lahko sodelujemo z njim. Dejal je, da imam prav."

Robins je potem govoril s Haroldom Williamsom, dopisnikom "London Chronicle", ki je bil nasprotnik boljševikov. Tudi on se je prepričal, da je imel prav. Vsled tega je Williams brzojavil zunanjemu uradu in Lloyd Georgeu, da je "boljševiška vlada edina sila v Rusiji, in da se bo, če dobi podporo od zaveznikov, bojevala proti Nemčiji in odklonila brest-litovski mir."

Col. Robins je nagovarjal zastopnika "Associated Pressa" v Petrogradu, naj pošlje podoben brzojav in pripravil upravitelja podružnice National City Bank, da je poslal enak brzojav Franku A. Vanderlipu.

Tudi ameriški poslanik je poslal dve brzojavi State Departmentu in priporočil hitro ravnanje. Na nobeno teh sporočil ni bilo odgovora.

Tragedija v kongresu.

Medtem je Lenin, kakor pravi gospod Robins, odgodil sklicanje vseruskega sovjetskega kongresa za dva dni, v nadi, da pride kakšen odgovor. Col. Robins se je odpeljal v Moskvo in čez par dni je prišel Lenin k njemu z vprašanjem, če je dobil kakšen sporočilo. Dvomil je, da pride sploh kakšen odgovor.

Lenin je vprašal, kaj bi mogel storiti. Col. Robins je prosil, če bi mogel videti poverilnice delegatov, in to mu je bilo dovoljeno. Pregledal je kredenčne liste in spoznal, da je bil kongres "najpopolnejša reprezentacija, ki se je mogla dobiti v Rusiji."

Naposled se je kongres otvoril, in dva dni se ni govorilo o brest-litovski pogodbi drugače kakor s bridko obsodbo. Na kongresu je bilo sedem stran

in vse, razun ene, so bile proti pogodbi. Trockij je bil medtem v Petrogradu.

Potem je Col. Robins dejal:

“O polnoči, zadnji dan zasedanja, je Lenin sedel na odru, jaz pa na stopnicah odra, par čevljev od njega. Prišel je k meni in me vprašal, kaj sem slišal od svoje vlade.

“Odgovoril sem mu: Nič.

“Vprašal je, če je Lockhart kaj zvedel.

“Povedal sem mu, da ni.

“Tedaj ne ostane nič družega, kakor ratificirati pogodbo,” je dejal Lenin.

“To se je zgodilo — in to je bil konec naše nade, da bi boljševiki mogli ostati v vojni in nadaljevati boj z Nemčijo . . .”

Priznanje.

Gosp. Robins pravi, da ni sovjetska vlada nikdar zahtevala ali želela formalnega priznanja. To bi jo bilo po njenem mnenju odtujilo socialističnim močem v drugih deželah, ki jih smatra za brate.

Trockijevo pozicijo označuje kot ono Horacija na mostu: “Tukaj smo, pridite in pridružite se nam.”

Dolgovi.

Col. Robins pravi, da je z Leninom govoril zaradi nepriznanja nacionalnih dolgov in mu dejal, da bi tak odlok spravil vse urejene vlade na svetu zoper njega.

Lenin je odgovoril, da je popolnoma pri volji skrbeti za angleško in ameriško vlado, ne pa za francosko, ker je francoski dolg posojilo francoskih bankarjev in buržvazije, podano ruski avtokraciji, kateri je omogočilo, da je vihtela kazaško nagajko nad ruskimi kmeti trideset let dalje, nego bi bila mogla brez tega posojila.

Tisti čas je francoska vlada zahtevala intervencijo na Ruskem za zaščito teh dolgov. Priznanje teh dolgov je bil pogoj Francije. Francoski zastopniki so dejali: “Kaj pomaga zmaga na zapadni fronti v primeri z izgubo prihrankov stotih let?”

Robins je upozarjal Lenina, da bi nepriznanje dolgov oškodovalo ruske kmečke interese, ker bi na primer International Harvester Co. morala zapreti svojo tovarno, ki dodaja kmetom poljedelske mašine.

Cerkev.

O cerkvenem vplivu na Ruskem je Col. Robins dejal, da ne verjame nihče ne v cerkvi ne izven cerkve, da ima cerkev kakšen moralen vpliv. Navaden kmet veruje v Boga, ampak cerkev smatra za središče špijskega sistema, ki ga je zadnjih sto let vzdrževala avtokracija.”

Zakaj?

Col. Robins se je naslonil na mizo, za katero je sedel, se obrnil do načelnika Overmana in vprašal:

“Zakaj se je zgodilo, da ni mogla uljudna, plemenita vlada kakor naša, od katere se je pričakovalo, da bo pomagala Rusiji in stremečim narodom povsod — zakaj se je zgodilo, da ni mogla taka vlada pomagati Rusiji v taki krizi?”

Root.

Col. Robins je dejal, da je bila fatalna zmeta poslata Elihu Roota v Rusijo.

“Mr. Root je bil zelo sposoben pravnik in državnik — pravi — toda nekoč je v Zedinjenih državah napadel neko važno osebo, in vsem vam je gotovo dobro znano, da je v časopisih izšla serija briljantnih člankov, morda najbolj sijajnih v Ameriki, spojenih s slikami, ki so ga predstavljale kot šakala. Rusi vedo vse o tem. Morda so se tega poslužili nemški agenti, ki so skušali izpodkopati sovjetsko vlado. Ne vem. Toda napadi na Roota so bili sporočeni Rusom in so povzročili, da so Rusi vprašali: “Zakaj nam pošilja predsednik velikih Zedinjenih držav moža takega značaja?”

Anarhisti.

Trockij in Lenin dolgo nista nastopila proti anarhistom, ki so pomagali zrušiti carja in boljševiki so čutili gotovo hvaležnost za to. Ko so naposled vendar naskočili anarhistična središča, so tam našli mnogo nemških strojnih pušk.

Robinsonovo mnenje o boljševizmu.

Col. Robins meni, da je boljševizem fundamentalna nevarnost. Nauki o razredni kontroli povzročajo razreden terorizem in njege materijalistične teorije izzivajo krščansko idejo, na kateri stoje narodi sveta.

V moskovskem Kremlu je Lenin pravil Robinsu, da morda revolucija propade, ker ni rusko ljudstvo še sposobno za kontrolo, ampak da se razširi gibanje po vsem svetu.

Pri tej priliki mu je Lenin tudi dejal, da je vlada Zedinjenih držav koruptna. Robins je ugovarjal. Lenin je pa nadaljeval: “Ljudstvo misli, da voli zastopnike v zbornico in senat na podlagi delitve v republikance in demokrate, na ta način izvoljeni ljudje pa zastopajo skrite interese. Voliti bi morali resnične producente. Namesto da volite kakšnega odvetnika iz Pennsylvanije, da zastopa jeklarske in premogokopne interese, bi morali voliti Schwaba in Garyja. To so pravi producenci. V Rusiji bomo volili producente same.”

Robins misli, da utegne boljševizem imeti kaj uspeha v Angliji, Franciji in Italiji. Le Zedinjene države se morejo uspešno upreti boljševiški nevarnosti.

“Sama sila je od nekdaj brezuspešna zoper ideale,” pravi Robins. “Nikdar ne pričakujem, da se zatro ideali z bajoneti. Edini odgovor na željo po boljšem človeškem življenju je boljše človeško življenje. Vsa nasprotna histerija le bolj naglaša stvar.

“Tega ne morete ustaviti z zakoni, ki prepovedujejo nositi rdečo zastavo — če ne smejo nositi rdeče, utegnejo nositi zeleno zastavo. Toda kjerkoli je zbor, ki zagovarja silo za zrušenje naše vlade, bi dotične osebe aretiral, spravil v preiskavo in obsodil.

“Mislim, da naj bi Amerika poslala komisijo v Rusijo, da študira razmere in začne delo za gospodarsko sodelovanje. Če ne, dobi Nemčija kontrolo nad vso Rusijo.”

Pododbor naj bi po mnenju Col. Robinsa izdelal razumljivo poročilo, kaj je boljševizem, in ameriško ljudstvo bi kmalu razumelo, da je stvar napačna. To je edini način, da se prepreči to gibanje v deželi. Temu se pa morajo pridružiti zakoni za zaščito delavcev.

“Rešite delavca strahu nezaposlenosti, dajte mu zavarovanje za stara leta in zoper prezgodnjo smrt, pa popravite zlo.”

Izza teh dramatičnih izjav se ponavlja vprašanje:

“Kdo je odgovoren za brest-litovski mir?”

In kako bi danes izgledalo na Ruskem in po svetu, če bi bila Rusija v najhujši krizi dobila najpotrebnejšo pomoč?

Boljševiki in narodno gospodarstvo.

Christian Science Monitor, ki ima navadno dobra poročila, objavlja brezšičen brzjav moskovske vlade, po katerem je centralni odbor sovjetov iz vse Rusije dne 26. februarja sprejel tri važne resolucije. O ostalih dveh izpregovorimo na drugem mestu; tukaj se pobavimo s prvo, ki je v resnici najvažnejša izmed vseh treh.

Ta resolucija odobrava delo vrhovnega narodno gospodarskega sveta, naglašja potrebo, da se razvije rusko prirodno bogastvo, da se v ta namen regulira s posredovanjem države izmenjava z drugimi deželami in povzdigne domača produkcija s pomočjo tujih produktivnih sil, in da se uredi gospodarski stiki z republikami Ukrajino, Bela Rusija in z letskimi sovjeti.

Razširila se je navada, da se gleda na boljševike le z ekstremnih stališč. Konservativci in reakcionarji jih smatrajo absolutno le za izmeček človeštva in govore o njih kot zločincih, za katere bi bile vsake vislice predobre. Radikalcem pa so boljševiki ideal vseh idealov in vsaka beseda zoper njih početje jim velja za smrten greh.

Ene in druge bi bilo vredno vprašati, če se jim ne zdi, da so tudi boljševiki takorekoč ljudje. Ločitev človeškega plemena v bogove in hudiče je do smešnosti nespametna in v dejstvih popolnoma neutemeljena teorija. Vsak človek je zmes dobrega in slabega; najpopolnejši vzor ima svoje grehe in v najbolj zavrženem hudodelcu se lahko najde kakšna lepa lastnost. V politiki pa mislijo ljudje, da ni treba vpoštovati takih dejstev, ampak se poslužujejo vse drugačnih meril, ki si jih za svoje namene kar sami napravijo.

Da, boljševiki so ljudje, rojeni od človeških mater, kakor pravi Maksim Gorkij, in zato je edino pravično, da jih presojava kot ljudi s človeškega stališča.

Treba je imeti pred očmi, da imajo boljševiki vendar precejšnje število pristašev. Ne verjamemo sicer, da je večina ruskega naroda boljševiška, vsaj zavedno ne, ker je za to sploh preveč nezavednosti med ruskim ljudstvom. Ali nekoliko milijonov jih

je vendar. Trditi, da je taka masa postala enostavno kriminalna, je pač nekoliko predrzno. Enako je pa nezmislno deklamirati, da je ta masa, o kateri vemo, da je bila do nedavna še popolnoma neorganizirana, neizobražena, nepraktična, kar nenadoma skočila na vrhunec vseh dobrih lastnosti.

Z reakcionarji in konservativci imamo svoje posebne račune. Kadar grme proti boljševikom, vemo, da jim je boljševizem in celo anarhizem ljubši od razumnega socializma, ki hoče predvsem izvršiti revolucijo v glavah delavskega ljudstva, s tem, da mu poda znanja in zavesti.

S takozvanimi radikali smo iz povsem drugih razlogov navskriž. Socializem nam je cilj, o katerem vemo, da ga je mogoče doseči le s sistematičnim delom. Pota do tega cilja je treba prehoditi; z enim skokom se ne preskočijo. Boljševiki pa verujejo v tak skok in so ga poskušali napraviti.

Njih vera je bila zgrešena, in zdaj priznavajo svojo zmoto. Seveda ni to javna izpoved. Ali njih najnovejše delo je potrdilo, da so hodili po napačnih potih in da skušajo sedaj popravljati svoje napake.

Pravijo, da se širi boljševizem po vsem svetu. Morda se širi boljševiška fraza. Boljševizem sam pa umira na Ruskem.

Kaj je pravzaprav boljševizem?

Njega natančne definicije sploh nimamo. Razni boljševiki so ga razlagali, ali na razne načine, skoraj tako, kakor razlaga vsak anarhist anarhizem po svoji glavi.

Nekateri pravijo, da je boljševizem radikalen socializem. To je definicija brez pomena. Ves socializem sam na sebi je radikalen. Socializem je organizacija družbe, ki se radikalno razlikuje od sedanje.

Ali boljševiki hočejo radikalna sredstva — ugovarjajo drugi. Na to se lahko pove, da je veliko bolj radikalno organizirati in izobraziti sto delavcev ter iz njih napraviti zavedne bojevnike, kakor razpaliti strast tisočeri. Dvigniti produkcijo, da se more zadostiti vsem potrebam je bolj radikalno kakor ruiniti industrijo, da je ljudstvu nedosežno, kar potrebuje. Delo je bolj radikalno kakor fraza, in véasi je pero bolj radikalno kakor strojna puška.

Pravili so, da je sovjetska organizacija države boljševiška. Ali forma še ne daje vsebine. In če je sovjetska organizacija boljševiška, tedaj boljševizem ni socialističen.

S temi sovjeti se dela sploh velik humbug in poje, kakor da bi bilo to nekaj idealno socialnega. Prosto slepilo je to. Sovjeti so imeli v Rusiji svoj pomen v dobi earizma, ko je bila popolnejša oblika organizacije, kakršno si je proletarijat ustvarjal v zapadnih deželah, nemogoča. Za organizacijo revolucije so bili sovjeti v teh razmerah zelo važni. Za trajno organizacijo družbe so bore malo vredni.

Socializem priznava večini pravico do vlade, zahteva pa tudi za manjšino pravice. Povsod so socialisti zahtevali splošno volilno pravico. Obsojali so vsako vlado, ki jo je ovirala. Well — sovjeti izključujejo splošno volilno pravico. Manjšina v Rusiji nima te pravice. Če smo obsojali politično brezpravnost

v kapitalistični državi, je ne moremo odobravati v boljševiški.

Zahtevali smo povsod direktno volilno pravico. Vse zastopnike naj voli ljudstvo samo, brez vsakega posredovanja. Sovjeti so zanikanje tega demokratičnega načela. Nikjer ni toliko indirektnih volitev kolikor v sovjetskem sistemu. Kmetje volijo svoj vaški sovjet; okrajnega že ne voli ljudstvo, ampak volijo ga lokalni sovjeti; čim više, tem gostejše postaja rešetó. Lenina ni volilo ljudstvo. Sistem ruskih volitev ni za dlako boljši, kot so bile zloglasne volitve v avstro-ogrske delegacije.

Socializem in demokracija sta neločljiva; boljševizem pa ni demokratičen in zato tudi ne more biti socialističen.

Pri vsem tem je boljševizem imel socialistične cilje, ali ker so bila njegova sredstva nesocialistična, jih ni mogel doseči. Sedaj spoznava to in se obrača — nazaj.

Boljševiki so hoteli urediti ruske razmere brez obzira na ostali svet. To je donelo zelo "radikalno", ali vsem pojmom socializma je nasprotovalo. Vsak razumni socialist je lahko napovedal fiasco temu namenu. Bil je že zato nemogoč eksperiment, ker Rusija še davno ni industrijalna dežela. Socialistični sistem imenujemo včasih "industrijalno demokracijo." Kje pa vzeti tako demokracijo, kjer ni industrije?

Velika, uspešna industrija je prvi pogoj za socialistično organizacijo družbe. Kjer je ni, se mora ustanoviti in razviti. Komur ni do tega, da se enostavno priljuje masam, mora priznati, da je za to treba sredstev in sposobnosti.

Mlad jurist v službi nekega slovenskega veljaka, ki je bil par mesecev v Pragi, se je vrnil v Ljubljano ves navdušen, pojoč: "Zdaj bomo snovali industrijo! Denarja imamo. Ej, kako je na Češkem . . ." Pisec teh vrstic ga je vprašal: "Kakšno industrijo?" — Mladi entuziast je pa le pogledal in dejal: "Kaj to! Da imamo le denarja."

Res so imeli denarja; s snovanjem industrije pa vendar ni bilo nič, ker je za to treba vendar še kaj drugega. Zdaj spoznavajo tudi boljševiki, da je za industrijo treba še kaj drugega kakor nekoliko "radikalnih" principov.

Vrhovni narodno gospodarski svet priznava, da je treba razviti ruska prirodna bogastva. To bi mu bil že pred Leninovo revolto lahko povedal ne le vsak socialist, ampak sploh vsak nacionalni ekonom. Očividno se ta prirodna bogastva doslej niso razvijala; Od novembra 1917. bi pa bilo na tem polju lahko marsikaj storjeno, če bi bila Rusija imela nekoliko notranjega miru in reda. Po poldrugem letu priznavajo boljševiki, da morajo nazaj, tja, kjer bi bili morali začeti.

Boljševiki narodno-gospodarski svet pravi, da je treba razviti prirodno bogastvo s pomočjo tujih produktivnih sil¹ in urediti izmenjavo z drugimi deželami.

Boljševiki hočejo torej delati "kompromise z buržvazijo in kapitalisti", zaradi katerih so včasih vsakega socialista naganjali z izdajalcem in polovičarjem.

Dežela, ki sama nima razvite industrije, tudi ne more imeti domačih produktivnih sil. To je matematično natančno. Boljševiki so pa menda mislili, da lahko napravijo nove binkošti; namesto znanja vseh jezikov bo sveti duh vлил vsem Rusom potrebno gospodarsko in tehnično znanje v glave, jim čudežno nadomestil primanjkujočo izkušnjo in kratkomalo naredil iz njih visoko industrijalen narod.

Poldrugo leto so potrebovali, da so spoznali praznoto te pene, in vendar bi bili lahko vedeli, da se niti sposoben industrijski delavec ne napravi iz mužika kar čez noč. Zdaj apelirajo na tuje produktivne sile, pa vedo, da so te sile kapitalistične. Pripravljajo se na "kompromis s kapitalisti". Naglašajo, da je s posredovanjem države treba regulirati "izmenjavo z drugimi deželami" — po domače rečeno 'trgovino'. Te druge dežele so kapitalistične. Boljševiki bodo torej "barantali" s kapitalisti.

Smrten greh, če pravi kaj takega "navaden" socialist. Boljševiki bodo to prakticirali, pa ne bo smrten greh. In mi jim ne bomo zamerili tega, kajti vsaka politika se mora držati tega, kar je mogoče. Ako bi bili boljševiki tam začeli, kamor se zdaj vračajo, bi stvar ne izgledala tako "radikalno", toda Rusijo bi bili obvarovali neizmernega gorja.

Nam pa mora to služiti v pouk, da ne ponavljamo boljševiških eksperimentov, ki morajo povsod voditi do enakega fiaska. Socialistična stavba se zida od temelja, ne od strehe. Na Ruskem bi bila sedaj lahko morda pri prvem nadstropju, če bi bili boljševiki ravnali kot razumni socialisti. S svojo taktiko so dosegli, da je pri tleh.

Boljševiki še vladajo, ampak boljševizem umira. Škoda, da se je sploh kdaj porodil.

Sloga proletariata.

Ljudje, ki radi obupavajo, se sedaj radi vdajajo skrajni skepsi zaradi bodočnosti socializma in delavskega razreda. V socialističnih vrstah je razkol, delavska sloga je šla v kose, in kako naj proletariati na ta način kaj doseže? Nekaterim je to znamenje, da je najbolje obesiti vse skupaj na klin; drugi mislijo, da morajo boljševiki s silo nagnati vse struje v svoj tabor; tretji poskušajo svojo srečo z lepimi deklamacijami o vrednosti sloge.

Ni dvoma, da je sloga veliko vredna. Po socialističnih idejah mora proletariati doseči slogo, ker mu le ona poda večino, brez katere ne more resnično zmagati. Treba si je pa priklicati v zavest, da more biti sloga le plod spoznanja. In noben faktor ne pri naša toliko spoznanja, kolikor izkušnja.

Žalostno je, da padajo žrtve, da nastajajo velike krize, da se uničuje produktivnost i. t. d. Ali žalovanje ne popravlja in ne ustvarja ničesar. Socialni preobrati so postali neizogibni, in ker se vrše v razmerah, ki so že same na sebi kaotične, na drugače mogoče, kakor da se družijo tudi ti preobrati z zmedami. Miren prehod iz ene faze v drugo do popo'nega idealnega socializma bi bil pač najlepši. Taki gladki evoluciji se pa postavlja tisoč zaprek na pot. Ker ni bil

daslej še nikjer praktično uveljavljen socializem, imajo socialisti, tam kjer prihajajo do moči, le teorijo in eksperiment na razpolago. In v takih okoliščinah ni mogoče drugače, kakor da se razhajajo mnenja.

Dokler je mogel socializem igrati povsod le vlogo opozicije, so taki spori ostajali akademični. Razpravljali so se v listih in brošurah, v organizacijah in na kongresih; ker pa ne bi bila zmaga ne enega ne drugega nazora imela momentano praktičnega pomena, je skupni cilj zadostoval, da je družil vse struje.

Povsem drugače je to, kadar dobi dotlej manjšinska stranka možnost, da osvoji moč. Mnenja, kako se to najbolje izvrši in kako se moč najbolje porabi, postanejo tedaj akutna, in še so različna, nastane med njimi boj zaradi praktičnih rezultatov. Ena struja misli, da jo bo druga s svojo taktiko zavozila; druga je prepričana, da zamudi prva pravi čas. V splošnem ima vsaka partija najboljše namene, in prav zato vidi v vsaki drugi oviro. To poostruje taktična nasprotja, in boj med sorodnimi strujami postaja srditejši kakor med načeloma nasprotnimi.

Tisti, ki pridejo do moči, delajo potem poizkuse. Kaj drugega sploh ne morejo storiti. Vsak novi režim je bil, je in bo eksperiment. Da se vrše taki socialni poizkusi praktično in na široki podlagi, je pa največja prikazen naših dni.

Dokler je vse to v stadiju poizkusov, ni drugače mogoče, kakor da se kažejo in ostre nasprotja. Iz vseh teh eksperimentov se pa morajo poroditi praktični rezultati, in kadar bo mogoče jasno spoznati, kje so pozitivni, kje negativni, dovrši misleči proletariat svojo visoko šolo in doseže spoznanje, ki ga nujno privede do edinstva. Sloga, ki tedaj nastane, bo več vredna od tiste, ki jo more le večno apeliranje in prigovarjanje ohraniti. Sedanji dogodki so tragični. Ali nad bodočnostjo delavskega razreda ni treba obupati. Do cilja se pride pogostoma le po ovinkih. In najsrditeljša nesloga je večasi predhodnica najtrdnjše, z obročem neizogibnosti okovane sloge.

Parlamentarizem.

Vlada Zedinjenih držav kontrolira železnice, telegraf, telefon in vodi pošto v lastni režiji. Na enak način bi vlada lahko ne le kontrolirala, ampak popolnoma prevzela vsakovrstne industrije. Kontrolo nad omenjenimi napravami je dobila s pomočjo zakona. Ta je bil sklenjen v kongresu, ki ga voli ljudstvo.

Pri tem je seveda vprašanje, kako ga voli. Nikjer ni zapisano, da morajo biti izvoljeni prav ti poslanci in senatorji in da mora biti večina baš republikanska. Ljudstvo bi lahko volilo take reprezentante, ki bi izročili vse industrije državi. Tudi to je naposled odvisno od ljudstva.

Med državo in narodom je razlika, kjer izroči narod državo nekaterim posameznim osebam ali skupinam, pa se ne briga dalje za njih posle. Tako ljudstvo je nepolitično in kjer je tako, gre pšenica profesionalnih političarjev v klasje. Ako skrbi ljudstvo

za to, da so vse javne naprave v njegovih rokah in da v resnici vrši vso kontrolo, sta narod in država eno.

Kjer velja splošna volilna pravica, je ljudstvo odgovorno, ako ni država njegova. In če ni ljudstvo dovolj razumno, ni druge pomoči, kakor učiti ga, dokler ne dobi pravega razuma. Kajti v nobeni obliki ne more nerazumno ljudstvo razumno ravnati.

V zametavanju "buržvaznega parlamentarizma" je veliko nelogičnega. Lagali bi se, če bi trdili, da smo posebno zaljubljeni v sedanje parlamente. Resnica pa je vendar ta, da je parlamentarizem buržvazen, kjer prepušča delavsko ljudstvo parlamente buržvaziji. Če porabi proletariat svojo politično moč in osvoji z njo parlamente, bodo delavski in delavstvo jih tedaj lahko tudi preuredi po modernih potrebah.

Nastala je moda, da se smatrajo "sovjeti" za kakšno panasejo, s katero se odpravi vse gorje s sveta. Marsikdo je magično opojen, če le sliši besedo "sovjet", pa pogostoma niti ne ve, kaj tak sovjet pravzaprav pomeni. Faktično ni v sovjetih nič posebno naprednega, ampak povratek v nekaj primitivnejšega, nekdanjemu cehovstvu podobnega. Ali stvarno tudi sovjeti niso nič drugega, kakor parlamenti, in če voli delavstvo nesposobne ljudi vanje, so sovjeti enako nesposobni kakor drugi parlamenti.

Gonja zoper parlamentarizem je anarhična, ne pa socialistična. Tudi najbolj napredna družba, kakor si jo zamišlja socializem, ne more obstajati brez parlamentarnih institucij, ki pa morajo postati bolj popolne, ne pa bolj primitivne od sedanjih. S tem se spaja načelo socialističnega demokratizma, da naj se razširi kolikor mogoče ljudska kontrola, čemur služi pravica iniciative in referendum, ki postavlja suvereno ljudsko voljo nad vse institucije.

Parlamente imamo sedaj v občinah, državah in v celotni deželi. Vsekakor imajo tudi druge skupine svoje interese; v okvirju mesta ima vsak okraj gotove zadeve, ki se ne tičejo drugih okrajev in demokratično bi bilo, če bi se tudi te reševale parlamentarno. Tudi posamezni tovarni ne more škodovati skupna reprezentacija, magari če se ji pravi "sovjet"; ali vsaka manjša skupina se mora baviti z zadevami, ki so njej lastne, medtem ko morajo vse reči, ki pripadajo tudi drugim, reševati višje skupine.

Demokratično je razširjenje parlamentarizma, ne pa njega zametavanje. In demokratično je obujati zanimanje delavskega ljudstva za parlamentarizem, ne pa ubijati ga.

Liga narodov ima, kakor pravijo, med drugim namen, da ubije tajnost in s tem intrige diplomacije. To je zelo lep namen, s katerim se strinjamo. Kakor predsednik Wilson, verjame tudi mi, da ne prenesemo intriga svetlobe javnosti. Ampak ta namen zasleduje mirovna konferenca, ki bi sama prav storila, če bi pripustila nekoliko več javnosti k sebi in s tem utrdila zaupanje, da ji gre za uničenje tajne diplomacije. Menda pa je na konferenci sami preveč diplomatov, ki so bili vajeni tajnosti v svojem poklicu in se ne znajo odvaditi tega.

Indiferentizem.

Čikaška "Daily News" je priredila neke vrste anketo, da bi spoznala, kako sodi ljudstvo o ligi narodov. Reporterji so izpraševali ljudi v raznih uradih notranjega mesta, načelnike, klerke, stenografske, prodajalce in prodajalke, sploh ljudi raznih slojev, in list, ki nadaljuje to poizvedovanje, objavlja rezultate tega raziskavanja. Odgovori so si večinoma zelo podobni in nobena posebna originalna ideja se ne najde v njih. Nekateri so naravnost naivni; neka Miss Marguerite Cottrell na primer pravi: "Meni je to vse skupaj španska vas, ampak če odobrava predsednik Wilson, sem tudi jaz za to." Za predsednika Wilsona je tako zaupanje gotovo laskavo, demokracija pa ne more imeti mnogo profita od ljudi, ki pokopljejo vse svoje mišljenje, pa slede brez manja in sodbe kateremukoli veljaku.

V vsej enketi je sploh najzanimivejše to, da presenetljivo veliko število ljudi kratkomalo nima nobenega mnenja. V par velikih poslopih so bili rezultati poizvedovanja med 273 osebami sledeči: Za ligo narodov 77, proti ligi 19, za ligo, toda z izpremembami načrta 17, brez mnenja o ligi narodov 160.

Ljudje, ki so jih vpraševali za njih nazore, so — morda z malimi izjemami — volilei. In večina teh ljudi nima nobenega mnenja o svetovnem političnem vprašanju! Vpričo takih faktov je treba priznati, da smo še zelo daleč od stvarne demokracije in ne bomo je dosegli, dokler se ne premaga ta politični indiferentizem ljudstva. Na kakšnem prepričanju naj bodo v teh razmerah osnovani rezultati volitev? Kdo se more čuditi sistemu političnih bosov in kupčijam, ki se vrše pri vsakih volitvah? In kdo more pričakovati, da pridejo uradi v roke pravim ljudskim zaupnikom, dokler nima ljudstvo niti pojma o vprašanih, ki naj jih rešavajo njegovi izvoljenci?

Ne more se izogniti priznanju resnice, da je ljudstvo samo sebi največji sovražnik in da ga nobena reč tako hudo ne tepe, kakor njegovo neznanje in njegova strašna politična nezavednost. Če se hoče kapitalizmu kdaj izpuliti bič iz rok, se mora predvsem premagati ta indiferentizem.

Ljudje ne vedo ničesar o ligi narodov. "It's all Greek to me," odgovarjajo. Ali če bi priredili podobno anketo o skrajšanju delovnega časa, o delavskem zavarovanju, o nacionaliziranju industrij, bi dobivali enake rezultate i nzavedni delavci bi se začudili, koliko njihovih tovarišev bi naivno dejalo: "Kdo bi nam pa dajal kruha, če ne bi bilo kapitalistov?"

Taka dejstva se ne smejo prezirati, temveč zelo resno jih je treba jemati v poštev. Prva naloga vseh serioznih socialistov mora biti, da se iztrebi to nesrečno nezanimanje in pripravi delavsko ljudstvo do študiranja svojih vprašanj. Dokler se to ne doseže, je brez cene misliti na politično moč proletariata. V znanju je večja moč, kakor v samem številu. Dokler ni ljudstvo zavedno, ne more de facto vladati; lahko izpremeni svoje vladarje, ali vladali bodo po svoji, ne pa po ljudski volji.

Francoski glasovi.

Kakor poročajo iz Pariza, je upravni odbor francoske federacije dela sprejel važno resolucijo z ozirrom na delo mirovne konference. Resolucija naglaša besede predsednika Wilsona, ki jih je rabil v svojem newyorškem govoru o težavah v Evropi.

Resolucija protestira proti vsaki teritorialni meksiji, ki izvira iz hrepenenja po podjarmljenju, in proti oboroženi intervenciji v Rusiji. Delavska federacija odklanja odgovornost za "socialne dogodke, ki bodo sledili, če bodo francoski delegati na mirovni konferenci sistematično prezirali ljudske aspiracije in zahteve delavstva, ki so v interesu človeštva sploh."

Delavska federacija reprezentira v resnici francoske delavske mase in taka resolucija iz njenih krogov se nikakor ne more omalovaževati.

O faktičnem položaju na Francoskem je zunanji svet precej slabo poučen, ker vzdržuje vlada še vedno strogo cenzuro kakor v času vojne. Že to je samo po sebi precej sumljivo, kajti če je v abnormnih, kritičnih časih cenzura razumljiva, je njeno vzdrževanje v normalnih časih vselej znamenje, da nekaj z demokracijo ni v redu. Resolucija delavske federacije se lahko smatra za nadaljnje znamenje, da so na Francoskem nasprotja, o katerih se v tujini le malo ve, ker jih skuša vlada utajiti.

Ta sredstva so bila od nekdanj v rabi, a nikdar niso bila nič prida. Nasprotja, ki obstajajo, se ne odpravijo s tem, če se zakrivajo in utajujejo. Posledica take taktike je vedno postritev nasprotij. Vsaka francoska vlada bi to lahko vedela, kajti najmanje, kar se more zahtevati od državnika, je to, da pozna zgodovino svoje dežele. Francoska istorija pa je posebno bogata takih zgledov, iz katerih bi se sedanost lahko kaj naučila.

Resolucija delavske federacije odklanja odgovornost za "socialne dogodke", ki bi sledili, če bodo francoski delegati na mirovni konferenci sistematično prezirali ljudske aspiracije in zahteve delavstva."

Po sodbi federacije so torej francoski delegati doslej tako ravnali. In po protestu federacije zoper aneksije se mora sklepati, da obstoje med delegati tudi take aspiracije.

Kar se tiče zadnje točke, je stvar precej očitna. Ne da bi bilo v tem oziru že kaj definitivnega sklenjeno. Ali iz časniških poročil, ki so odvisna od tega, kar se ljubi konferenci sporočiti javnosti, se lahko jasno spozna, da je nekaterim delegatom beseda o pravičnem miru tako tuja kakor socialne uredbe na Martu.

Bila bi velika napaka, če se vsakovrstnim aneksionističnim in imperialističnim aspiracijam ne bi posvetila pozornost, da se jim pristržejo peruti, dokler je še čas. Izmed vseh Wilsonovih besed ni bila nobena bolj resnična kakor ta, da more biti trajen le tisti mir, ki se temelji na pravičnosti. Starokopitni diplomati imajo sicer drugačne teorije, ali če računajo z njimi, da ustanove trajen mir, so vse take kombinacije napačne. Če pa mislijo le na to, da si ustva-

rijo premoč za slučaj nove vojne, ki jo sami pričakujejo, so podobni kajzerju in pri tem tudi slabo računajo. Take premoči si ne more ustvariti nihče, kdor nima velike večine sveta v svoji pesti. Zgodovina uči namreč tudi to, da se ne sme zanašati na mnogo zaveznikov, kdor ima sebične in krivične namene.

Francija ima po vsem svetu mnogo prijateljev, zlasti zaradi spominov na njeno sijajno revolucionarno preteklost. Njeni državniki bi morali smatrati za svojo odlično nalogo, da vzdrže in utrdijo to prijateljstvo. Ali morali bi se tudi zavedati, da ne živi nobeno prijateljstvo od same zgodovine.

Zdi se, da je med francoskimi delegati premalo te zavesti, po čemer bi se dalo sklepati, da je med njimi premalo velikih mož. Ljudje, ki pravijo: "Položaj je za nas ugoden; izrabimo ga," so kratkovidni in majhnega duha. Clemenceau sam spada med te prikazni iz minulih časov, in najbrže ima na konferenci še več takih tovarišev.

Če je tako, tedaj je bila resolucija delavske federacije zelo umestna, zakaj svariti je treba, dokler je čas. Kadar je hiša v plamenih, prihaja vsako zavarovanje prepozno.

Resolucija pa kaže nadalje, da so francoski delegati socialno reakcionarni, in to je v današnjih dneh vrhunce politične nezmyselnosti. Delavska federacija mora pač poznati razpoloženje in mišljenje med delavskimi masami in če svari pred eventualnimi "socialnimi dogodki", je lahko razumeti, kaj to pomeni.

Ves svet je poln razhurjenosti zaradi boljševiške nevarnosti in Francija ne leži na kakšnem drugem planetu. Z oviranjem socialnega zboljšanja se pa boljševizem ne zatira, temveč krmi. Delavska federacija bi storila napako, če ne bi povedala, kako da je; francoska vlada pa stori veliko napako, če ne bo vpoštevala takih resnih glasov.

Bernska konferenca.

Bern, 3. februarja.

Po raznih težavah, ki izvirajo deloma iz splošnih političnih razmer v posameznih deželah, deloma iz situacije, v katero je tekom vojne prišla Internacionala, se je danes opoldne v tukajšnjem Ljudskem domu otvorila konferenca socialistov, na kateri je doslej 80 delegatov iz 21 dežel. Nekateri zastopniki go še na potu, Belgija in Švicarska pa sploh nista reprezentirani.

Ne more se reči, da predstavlja ta konferenca nekdanjo Internacionalo, kajti svetovni dogodki so povzročili, da so nekateri deli, ki so ji prej pripadali, ubrali drugo pot. O ruskih boljševikih se danes lahko pravi, da so se popolnoma ločili in iz neke Lenineve izjave je razvideti, da skušajo ustanoviti svojo lastno Internacionalo. Kljub temu, da ima boljševizem tudi izven Rusije simpatije, je pa le malo verjetno, da pride do take internacionalne organizacije, kakor se to tudi v preteklosti ni obneslo. Brez obzira na to je pa mišljenje socialistov po vseh deželah, da morajo socialistične stranke, ne oziraje se na disidentne struje storiti vse, kar je mogoče, da se iznova

oživi socialistična Internacionala in pribori delavstvu tisti vpliv na bodoči razvoj, ki mu gre po njegovi vrednosti.

Delegacije smatrajo sedanjo konferenco večinoma za pripravljalno delo, ki naj izgladi pota za sklicanje splošnega kongresa. V tem oziru imajo mnogo upanja, dasi se sicer med njimi ne opaža nikakršen pretirani optimizem in se zavedajo težav, ki jih bo treba premagati.

Otvoritev konference.

Sodrug Arthur Henderson (Anglija) je otvoril konferenco in naglašal, da je bila sklicana, ker so politične in strokovne delavske organizacije zahtevale, da izrabi delavski razred čim uspešneje svoj vpliv za rešitev velikih problemov svetovnega miru.

Za predsednika konference je izvoljen sodrug Hjalmar Branting. Izjavlja, da sprejme to mesto z veliko radostjo in spoznava v izvolitvi priznanje za delo, ki so ga on in drugi sodrugi izvršili za obnovo Internationale, od katere je pričakovati velik vpliv na mirovno pogajanje.

Za podpredsednike so izvoljeni: Wibaut (Holandija), Justo (Argentinijska), Henderson (Velika Britanija), Seitz (Nemška Avstrija).

Bernski župan in predsednik zveze švicarskih socialistov Gustav Mueller je poslal konferenci pismo, v katerem izreka obžalovanje, da je švicarska stranka odklonila sodelovanje na konferenci in pravi, da je odstopil od predsedništva zveze in iz parlamentarnega odbora. Upa, da bo konferenca imela znaten vpliv na sklepanje miru in pospešila delo za obnovo Internationale.

Brantingov govor.

Sodrug Branting govori o nalogah konference in pravi med drugim:

Vojna, ki je opustošila svet, je bila mogoča le v kapitalistični družbi, za katere odstranitev se je vedno bojevala Internacionala. Zlasti izza stuttgartskega kongresa l. 1909 je vodila z vsemi silami boj zoper militarizem in vojno. Leta 1912. vpričo grozeče balkanske vojne je vnovič dvignila svoj glas v Bazlu. Ali ko so se leta 1914. spori zaostrili, in ko je en narod gojil kriminalno nado, da doseže z vojno gospodstvo nad vsem svetom, so se razbili vsi naperi zapadnih demokracij za miren sporazum. Internacionala je padla kot prva žrtev, ko je bil ubit sodrug Jaurès, čigar smrt obžalujejo sodrugi na dan, ko se po teh groznih letih prvič shajajo, iščoč skupen cilj.

Poskusi, ki so bili takrat storjeni, da bi se združila vsa Internacionala za odpor proti vojni, so ostali kratkoma neuspešni, ko se je vladam v gotovih deželah posrečilo zatajiti resnico in sugerirati vsemu ljudstvu vero, da gre le za obrambo domovine.

Strogost sodbe o naših nekdanjih sodrugih je rastla v enakem razmerju, kakor je bilo na eni strani težko razumeti železno zagrinjalo in kakor je bilo onim na drugi strani nemogoče videti resnico, ki je bila zunanjemu svetu tako jasna, — namreč resnica, da so deležni svetovnega zločina, katerega kazni je sedaj enako velika.

Tej stvari se ne moremo izogniti že ob začetku zborovanja. Tekom debate se pokaže potreba jasne izjave o tej stvari. Prepričan sem, da je le z odkrito diskusijo tega vprašanja mogoče napraviti tisto ozračje, v katerem se oživi spet zaupanje med onimi, ki slede enakemu idealu.

Kljub temu smo združeni, ker imamo dolžnosti napram bodočnosti. Lahko pravim, da je vihar, ki je porušil trone hohenzollernske in habsburške dinastije, ustvaril novo situacijo, ki zahteva povsem nove ukrepe za mednarodno sodelovanje socializma.

Predsednik Wilson zagovarja v svojih štirinajstih točkah pravico vseh namesto pravice močnejšega. On zagovarja politiko delavskega razreda. Zave da se, da se poruši stavba, katero gradi, če ne bo imela zaupanja velike ljudske mase, zlasti delavstva kot celote. Bernska konferenca je bila sklicana, da mu da tako podporo. Splošno se zahteva mednarodni seznam delavskih pravic, ki naj bo uvrščen v pogodbo o ligi narodov. Če ne doseže naš zbor več kakor to, ni bit sklican zaman.

Ogromni potres je pa povzročil tudi zmedo v delavskem razredu. Temeljna načela našega svetovnega nazora, kakor svoboda misli in sebede, pravica demokracije, ustvaritev socializma s pravilno družabno produkcijo, so se v gotovih krogih zatemnila, da celo utajila, in manjšine, ki so sovražne ne le socializmu, ampak demokraciji sploh, so delale poskuse teroristične nadvlade. Odločno odklanjamo take izrastke, ki le škodujejo delavskemu razredu in kompromitirajo socializem. To je stari spor med Marxom in Bakuninom v novi dobi. Socializem ne postavlja le pravih ciljev, ampak kaže tudi prava pota, da se dosežejo.

Neizogibno je, da se skliče nov kongres Internacionalne, ki ga zahteva nova doba. Konferenca v Bernu je le pripravljalni korak. Delavec sveta obnove svoje stike. Na kongresu je ležeče, v kakšnem duhu bo oživilo njegovo delo. Pokazati mora, če razsvetli kakor svetilnik na Alpah novo dobo in pridobitve socializma in demokracije.

Liga narodov.

Sodrug Thomas (Francija) predlaga sledečo resolucijo:

“Z ozirom na ogromno katastrofo, ki so jo namenoma povzročili nekateri ljudje in s tem zadali svetu naizrecne udarce, ki so grozili z uničenjem civilizacije bodoče dobe; z ozirom na to, da počivajo vse nade v trajen in pravičen mir na možnosti ustanovitve Lige narodov, in da ne more nobena taka liga eksistirati brez zvestega izpolnjevanja pogodb; z ozirom na to, da bo mednarodna javnost za vedno kompromitirana, če uidejo vlade, ki so kršile pogodbe, kazni za svoje zločine in če ne bodo socialistični voditelji, ki so bili sokrivi teh vlad, od Internacionalne pokarani in jim odrečeno priznanje:

sklepa konferenca, da postavi na čelo svojega dnevnega reda vprašanje o odgovornosti za vojno in za porušitev nevtralnosti, katero je garantirala Evropa, obenem z vprašanjem socialistične odgovornosti.

Z ozirom na to, da je bodočnost socializma resno ogrožena od takozvanega boljševisma, sklepa konferenca, da postavi na drugo mesto svojega dnevnega reda vlogo, ki jo mora izvršiti demokracija pri uredbi novega družabnega reda.”

Sodrug Albert Thomas pravi: Nadvse važno je, da se predlože sklepi zbora svetu s popolno avtoriteto in da bo svet ceniti njih vrednost. Treba je pa napraviti gotovo omejitve, ker nam okoliščine, v katerih je bil zbor sklican, ne dajejo popolne avtoritete. Internacionalna je eksistirala pred vojno. Ali pa se more to reči danes? To je moralni problem pred nami, problem, ki ga je izzvalo stališče socialističnih strank tekom vojne, glavno seveda, nemških večinskih socialistov. Važno je za nas, da izvemo, ali je medsebojno zaupanje mogoče. Pred vojno sem imel zaupanje v nemške večinske socialiste. Važno je vedeti, na podlagi kakšnih informacij so postopali in kako so bili prevarani. Želim, da bi bila Internacionalna trdna in močna, ali da je ne bi omadeževala sramota medsebojnega nezaupanja, ki bi jo moglo izdajstvo nekaterih njenih članov zanesti v bodoče delo.

Po Thomasovem govoru se konferenca odgodi do večera. (Dalje prih.)

O nalogah socializma.

Češkoslovaška socialistična stranka je imela o božiču svoj redni zbor v Pragi.

Češki socialisti niso spali za pečjo. Ves čas tekom vojne so bili aktivni in na tem, kar se je doseglo s padcem Avstrije, imajo velike zasluge. Ko pa je bila ustanovljena neodvisnost češke republike, je stranka takoj storila vse korake za novo delo in med te je spadalo tudi sklicanje kongresa, ki med vojno sploh ni mogel zborovati.

Splošno so razmere tega zbora zanimive za vse socialiste, zlasti za tiste, ki se nahajajo v podobnih razmerah kakor češki. V marsikaterem oziru velja to za jugoslovanske. Pač nam ni mogoče objaviti vseh razprav kongresa; podali pa bomo svojim čitateljem nekatere dele, ki zahtevajo pozornost in razmišljanje in priobčujemo za enkrat

govor sodruga Modráčka o ekspropriaciji veleposestev, jam in industrijalnih podjetij.

Sodrug Modráček, ki spada med najbolj znane umstvene delavce v češkem socialističnem gibanju, je dejal:

Vprašanje razlastitve industrijalnih in prometnih podjetij in zemlje smatram bolj za narodno-gospodarsko kot za socialno. Razlastitev mora imeti praktičen cilj, ki ustreza potrebi, sicer postane prosto eksperimentiranje in se navadno konča s fiaskom. Največji narodni in socialni interes imamo na razlastitvi velikih posestev.

Češki narod ne more trpeti, da bi v njegovih deželah velik del poljedelske zemlje pripadal peščici ljudi. Uvažujemo, da poseduje na Češkem 1548 družin in juridičnih oseb 37.63 odstotkov vse rodovitne

zemlje! Enako je na Moravskem, kjer ima 327 veleposestij 32.60 odstotkov zemlje. Podobne so razmere v Šleziji pa na Slovaškem.

Delavno ljudstvo hrepeni po zemlji, katero je zajelo par sto družin, in dobiti jo mora. Vojni invalidi ne smejo umirati od lakote, dokler je dovolj zemlje, in kateri si lahko ustanove domačijo. Korake za to je treba storiti brez odlašanja, kajti v mnogih krajih se že razprodaja veleposestniška zemlja iz proste roke za oderuške cene, in nevarno je, da bo izgubljena za svoje prave gospodarske, socialne in narodne namene, da ne pride v roke tistim, ki jo najbolj potrebujejo, ampak da jo dobe tisti, ki je ne potrebujejo.

Zakon Narodnega odbora z dne 9. novembra, ki prepoveduje prodajo in zadolževanje v deželne deske zapisanih posestev brez vladnega dovoljenja je nezadosten, ker imamo tudi nevpisana veleposestva.

Ker iz raznih razlogov ni mogoče takoj pričeti s praktičnim razlaščenjem in oddajanjem zemlje za prave namene, je potrebno, da se zemlja, ki je določena za razlastitev, provizorično zagotovi državi in se tako preprečijo vse kalne manipulacije. Po predlogu, ki smo ga pred tremi tedni vložili v Narodni skupščini, bi prešlo vsako zemljišče, ki presega 100 hektarjev, pravno v last republike, tudi če se to začasno ne izvrši faktično. Na Češkem bi se na ta način razlastilo 1,754,000 hektarjev, na Moravskem pa skoraj 800,000 hektarjev za narodno lastnino.

V teh dveh deželah bi torej prišlo 2,554,000 hektarjev, in če prištejemo še Šlezijo in Slovaško, okrog tri in pol milijona hektarjev zemlje v narodno last. Da si napravite sliko ogromnega obsega bodoče lastnine republike, navajam, da znaša vsa površina poljedelske zemlje na Češkem 5 milijonov, na Moravskem pa nekaj čez 2 milijona hektarjev. Dobili bi torej na razpolago toliko zemlje kolikor poldruga Moravska. Slika se sicer nekoliko izpremeni, če vpoštevamo, da odpade 65 odstotkov vse veleposestniške zemlje na šume; ampak tudi če odštejemo gozdove, ostane še 1 milijon hektarjev poljedelske zemlje.

Če računamo za eno družino, ki bi jo naselili, 5 do 6 hektarjev, bi na ta način lahko naselili okrog 300 tisoč družin, torej 1 milijon članov naroda.

Vprašanje nastane, če naj bi ne začeli z razlaščenjem že pri manjših posestvih, na primer pri 50 hektarjih. Odvisno je od tega, ali smatramo stvar za problem prehrane družin, ali za gospodarsko vprašanje. Če pravimo, da pripustimo za poljedelstvo le toliko, kolikor je potrebno za preživetje rodbine, bi morali razglasiti enako načelo tudi za industrijo in prepovedati vse tovarne in večje delavnice. S tem se pa ne bi postavili na stališče socializma, ampak na stališče malomeščanstva in proti gospodarskemu napredku.

Na drugi strani bi onemogočili hitro izvedbo te reforme, zakaj povečal bi se odpor proti njej. Pri posestvih po 100 hektarjev prihaja na Češkem le poldrug tisoč lastnikov v poštev, medtem ko bi se pri 50 hektarjih povišalo število na 3000 lastnikov, torej skupaj na 4½ tisoč. Pri tem bi bil efekt razlastitve razmeroma neznaten; pridobili bi s tem vsega skupaj

okrog 70 tisoč hektarjev proti 1,750,000, ki jih dobimo z razlastitvijo nad 1000 hektarjev. Mislim, da ne bi bilo vredno za tako majhen dobiček spraviti vso reformo v nevarnost.

Vprašanje je potem, kako naj bi se razlaščenca zemlja izrabila. Kar se tiče gozdov, mislim, da se razume samo ob sebi, da ostanejo trajna last republike in jih republika tudi upravlja. Kar se tiče ostale razlaščenca zemlje, je vprašanje, kakšen program naj bi izbrali za gospodarstvo na njej in za gojitev.

Na to pravim: Kakor je neizogibno priporočati, da se upravljajo gozdovi v režiji republike, se to ne more priporočati za poljedelsko gospodarstvo. Kajti ljudstvo na deželi je nasprotno vsakemu mezdnemu sistemu in hoče biti na svojih tleh samostalno; kakor noče kmet biti veleposestnikov delavec, noče biti niti delavec države.

Agrarna stranka predlaga, da naj se razlaščenca posestva enostavno parcelirajo in razprodajo. S tem predlogom se dela velika agitacija. (Kliei: Pokupili bi vse sami.) Če bi se razlaščenca posestva prodajala, bi jih mogel le tisti kupiti, ki ima denarja. Poljedelci, ki nimajo nič ali le malo in vojni invalidi bi bili izključeni. Za nje ne bi bila ta zemlja enostavno na razpolago, ker je vsaj v večini slučajev ne bi mogli plačati. Če naj dobe zemljo zlasti najubožnejši, jo je treba dajati v najem.

Vprašanje pa je, kako?

(Dalje prihodnjič.)

Glavni poštar Burleson naglašja, da zopet naraščajo hranilne vloge v poštah hranilnicah in sodi po tem, da je pričakovati veliko prosperiteto. Ali kaj pomagajo vloge tistih, ki imajo kaj, če je mnogo več tistih, ki nimajo kam kaj vložiti? Če se ozre Mr. Burleson po raznih industrijah, lahko spozna, da že imamo tu in tak občutno depresijo. Brezposelnost mnogih delavcev, reduciranje delovnih dni, pozikusi za znižanje plač so dejstva, ki jih prosperiteta posameznikov ne izravna.

PRIJATELJEM DRAMATIKE V CLEVELANDU, OHIO.

V nedeljo, dne 30. marca ob 2. popoldne priredi slovenski socialistični klub št. 27, JSZ., dramo v petih dejanjih "Samosvoj". Ta igra je zelo zanimiva in podučljiva. Sicer pa boste imeli prilikó posetiti predstavo in se sami prepričati.

Pričakujemo od tukajšnjega slovenskega občinstva velike udeležbe, kajti s tem bo dokazalo, da ceni vrednost dobre dramatike in izreka priznanje tistim, ki se trudijo povzdigniti slovensko Talijo na modernem odru.

Igrala bo izvrstna godba, ki bo spremljala nekatere scene, tako da bo igra napravila na navzoče globokejši vtis. Priredba se vrši v Jos. Birkovi dvorani.

Drama Samosvoj še ni bila uprizorjena v naši naselbini, radi tega opozarjamo vse prijatelje izvirnih slovenskih iger, naj ne pozabijo priti dne 30. marca ob 2. popoldne v Birkovo dvorano. Po igri, ob 7. zvečer, priredimo veselico z bogatim sporedom, tako da zabave ne bo manjkalo.

Odbor.

ADVERTISEMENT

Slov. delavska

podporna zveza

Ustanovljena dne 26.
avgusta 1908.Inkorporirana 22. aprila
1909 v državi Penn.

Sedež: Johnstown, Pa.

GLAVNI URADNIKI:

Predsednik: IVAN PROSTOR, 6120 St. Clair Ave., Cleveland,
Ohio.Podpredsednik: JOSIP ZORKO, R. F. D. 2, Box 113, West
Newport, Pa.

Glavni tajnik: BLAS NOVAK, 634 Main St., Johnstown, Pa.

1. Pom. tajnik: FRANK PAVLOVČIČ, 634 Main St., John-
stown, Pa.2. Pom. taj.: ANDREJ VIDRIČH, 634 Main St., Johnstown,
Pa.

Blagajnik: JOSIP ŽELE, 6502 St. Clair Ave., Cleveland, O.

Pom. Blagajnik: ANTON HOČEVAR, R. F. D. 2, Box 27,
Bridgeport, O.

NADZORNI ODBOR:

Predsednik nadz. odbora: JOSIP PETERNEL, Box 95,
Willock, Pa.1. nadzornik: NIKOLAJ POVŠE, 1128 Fabyan St., City
View, N. S. Pittsburgh, Pa.

2. nadzornik: IVAN GROSELJ, 885 137th St., Cleveland, O.

POROTNI ODBOR:

Predsednik porot. odbora: MARTIN OBERŽAN, Box 72,
East Mineral, Kans.

1. porotnik: FRANC TEROPČIČ, R. 1, Banonga, Ark.

2. porotnik: JOSIP GOLOB, 1916 S. 14th St., Springfield, Ill.

VRHOVNI ZDRAVNIK:

Dr. JOSIP V. GRAHEK, 843 E. Ohio St., Pittsburgh, Pa.

Glavni urad: 634 Main St., Johnstown, Pa.

URADNO GLASILO: PROLETAREC.

Cenjena društva, oziroma njih uradniki, so uljudno pro-
šeni pošiljati vse dopise naravnost na glavnega tajnika in
nikogar drugega. Denar naj se pošlje edino potom Pošt nih,
Expresnih, ali Bančnih denarnih nakaznic, nikakor pa ne po-
tom privatnih čekov. Nakaznice naj se naslavljajo: Blaž
Novak, Title Trust and Guarantee Co. in tako naslovljene
pošljajo z mesečnim poročilom na naslov gl. tajnika.

V slučajaž, da opazijo društveni tajniki pri poročilih
glavnega tajnika kake pomanjkljivosti, naj to nemudoma
zaznajo uradu glavnega tajnika, da se v prihodnje popravi.

ČLANSTVU KLUBOV J. S. Z. V ZAPADNI
PENNSYLVANJI.

Veliki svetovni dogodki so prebudili evropski
proletariat. Zdrobil je verige nekdanj mogočnega ca-
rizma in kajzerizma in nastopil pot v socializem. Za
zavedno evropsko delavstvo se je pričela doba grad-
nje boljše družbe, gradnja sistema pravičnosti in de-
mokracije.

Ves čas svetovne vojne je ameriško delavstvo
apeliralo na evropske proletarske mase, naj stro av-
tokratične verige, ki jih oklepajo. Delavstvo je poslu-
šalo naše kliče in se otreslo tiranije. Kakor hitro je
pa to izvršilo, so prišli na dan skriti in javni sovraž-
niki prave demokracije in hočejo delavstvo ropati
njihovih pridobitev ter ga izročiti starim razmeram.

Pred nami je vprašanje: "Kaj naj bo v teh res-
nih časih naše stališče?"

Da dobimo odgovor na to vprašanje, da se po-
govorimo o naši organizaciji, o bodočem delu in dru-
gih važnih rečeh, sklicujemo sestanek, na katerega
vabimo vse klube JSZ., aktivne in neaktivne, naj
pošljejo svoje zastopnike na to zborovanje, ki se vrši
v nedeljo, 6. aprila, na Lawrence, Pa. Vsi, ki se zani-
majo za naše gibanje, lahko prisostvujejo na tem
zboru.

Louis Britz, John Terčelj, Martin Cetinsky, An-
ton Mrak, Louis Glasser, Bartol Yerant, Jože Ambro-
žič in John Bobnar, sklicatelji.

LISTNICA UPRAVNIŠTVA.

Društva SDPZ., ki žele priobčitev resolucij, raz-
prav in drugih stvari, ki so v zvezi s SDPZ., naj vse
take reči pošljejo gl. uradu SDPZ., ki jih potem od-
pošlje uredništvu tega lista v priobčitev. Toliko v
pojasnilo, da ne bo potem kakega nesporazumljenja.

Tistim, ki nas vprašujejo, kdaj pričnemo razpo-
šiljati koledar, naznanjamo, da ga bodo prejeli v
kratkem. Zakasnitev dela tudi upravništvu velike
težkoče, radi tega apeliramo na prizadete, naj neko-
liko potrpe, kajti kljub številnim vprašanjem, kaj je
s koledarjem, ne moremo delati hitreje, kakor de-
lamo.

MAJSKA REVIIJA "PROLETARCA".

Kakor vsako leto, tako homo tudi letos izdali
majsko revijo, na slovensko delavstvo pa apeliramo,
naj jo razširi med vse ameriške Slovence.

Majska revija bo imela tudi letos izbrano gra-
divo in krasile jo bodo lepe slike.

Delavstvo hrepeni po izobrazbi. Kje je boste do-
bili, ako ne s čitanjem našega časopisja in druge lite-
rature? Same fraze še ne predstavljajo znanja. Člo-
vek se mora učiti, da postane res to, kar želi od nje-
ga znanstveni socializem. Porabite vsako priliko,
prečitajte vsak članek, enkrat, dvakrat, kajti le na
ta način se boste učili trezno misliti in presojali so-
cialna vprašanja s stališča znanstvenega socializma.

Članki, ki jih prinaša Proletarec, so vredni, da
jih prečitata, da jih shranite in zopet prečitata. Tudi
Majska Revija bo bogata razprav in člankov. Pošljite
naročila za Majsko Revijo Proletarca takoj in če
le mogoče, večja naročila.

Cene za to izdajo so sledeče:

Posamežen iztis	\$—,10
10 iztisov	—,90
25 iztisov	2.25
50 iztisov	4.50
100 iztisov	8.00
250 iztisov	20.00
500 iztisov	38.00
1000 iztisov	70.00

Vsa naročila morajo biti poslana najkasneje do
15 aprila t. l. na naslov: Proletarec, 3639 W. 26th St.,
Chicago, Ill. Če vam je mogoče poslati naročilo pre-
je, toliko boljše.

V Berlinu so bili zopet ostri boji med spartakoveci in vladnim vojaštvom, ki je naposled zmagalo. Poročila pravijo, da je bilo v teh bitkah več kot 1000 mrtvih in 2000 ranjenih in da so se vršile velike okrutnosti. Vesti, ki prihajajo iz raznih virov, pravijo, da so se spartakoveci zahrbtno bojevali, sramotili vjetnike in jih ubijali. Tako postopanje mora pripraviti spartakovce ob zadnje simpatije, ki so jih še uživali. Boj je lahko razumljiv, za barbarstvo pa ni nobenega opravičenja. Človek lahko občuduje bojevnikove, tudi fanatike, ki se žrtvujejo, tudi če ne odobrava njih idej; za morilce in rablje pa ne more imeti nobenih ljubeznivih čutov.

V splošnem pa se mora vsa spartakovska revolta le obsojati. Da nimajo večine ljudstva za sabo, so pokazale volitve in kaže tudi ves razvoj stvari. Revolucija v smislu sile je opravičena, ako si kakšna manjšina pridobi oblast in si jo tako zavaruje, da ne more priti večina drugače kakor z orožjem do svojih pravic. Revolucija manjšine zoper večino je prav tako neopravičena, kakor nadvlada manjšine nad večino. Izjema more biti le tedaj, če zlorablja vladajoča večina svojo moč tako, da se ne more manjšina niti kot opozicija uveljaviti.

Za spartakovce ne velja ne eno ne drugo. Da nimajo večine za sabo, je jasno. Kot opozicionalna stranka bi pa lahko delali, ker ni bil nihče izključen od volitev za ustavodajno skupščino. Toda volitev se niso hoteli udeležiti in so jih sploh na vse načine skušali preprečiti. Kaj hočejo pozitivnega, razun da bi radi dobili vlado v svoje reke, je nejasno. Izdali so sicer nekoliko proklamacij, ki pa obsegajo večinoma radikalno meglene fraze. Če bi jim bilo kaj za socializem, bi morali razumeti, da je najslabša taktika metati polena pod noge tistim, ki so pripravljeni vršiti praktično socialistično delo. Tudi za tako delo je treba nekoliko miru; med pokanjem pušk in grmenjem topov se ga ne opravi veliko.

Vse spartakovsko gibanje zbuja še sum, da se skrivajo pod njegovo krinko tendence, ki se ne upajo pod svojo firno na dan in nimajo za enkrat druge želje, kakor da se poveča zmeda. Medtem, ko smatrajo njih voditelji sebe za najnaprednejše, izgleda, da se mešajo v njihove vrste najbolj nazadnjaški elementi, pristaši starega režima, katerim je vsako gibanje prav, če le slabi demokracijo. Vesti o okrutnostih zelo utrjujejo to mnenje.

Pariški telegrami pravijo, da nasprotujeta Francija in Italija na vso moč združitvi nemške Avstrije z Nemčijo. Kaj je pravzaprav s samoodločevanjem narodov? Ne vemo, ali si žele Dunajčani in Saleburžani tako združitev ali ne. Vemo pa, da je edino pravično vprašati jih. Ne le edino pravično, ampak tudi edino pametno. Če hrepene po združitvi, pa je ne dobe, bo imela Evropa nemško nacionalno vprašanje, ki jo bo prav tako vznemirjalo, kakor so jo doslej druga nerešena nacionalna vprašanja. Če imajo Italijani in Jugoslovani in Rumuni in Poljaki pravico, da se zedinijo, če imajo Alžačani pravico, da se vrnejo Franciji, zakaj naj bi je Nemci ne imeli? Ali se mora vselej, kadar ugasne en vulkan, vžigati drug?

Liga narodov ima mnogo opozicije. Ta pa prihaja od dveh povsem različnih strani. Ena struja, v kateri je mnogo članov ameriške republičanske stranke, zametava idejo lige sploh. Pretveze ima vsakovrstne, a vse so iz trte izvite. Gospodje pravijo, da bi se Amerika s tako ligo "zapletla" v alianco, ki bi jo lahko zavlekla v tuje konflikte in se sklicujejo na Washingtona, ki je svaril pred takimi aliancami. Drugi kriče, da bi Zedinjene države izgubile svojo suverenost. Vsi taki očitki so od muh. Liga narodov je prav nasprotje tistih alians, ki jih je doslej poznal svet. Namesto da bi se narodi spajali v različne skupine, ki bi zasledovale egoistične cilje in prihajale nujno v konflikte, hoče iz vseh narodov napraviti eno skupino in jim tako dati skupne interese. Suvereniteta ne bi bila izgubljena, ker ne bi države prenehale eksistirati; toda suverenost enega naroda bi morala priznavati in respektirati suverenost drugega, kar se pa mora zahtevati od vsake poštene države sploh.

Drugo opozicijo vodijo taki, ki stoje odločno na stališču lige, ampak hočejo, da postane iz nje res to, kar bi morala biti: Zveza vseh svobodnih narodov, ustanovljena na podlagi enakih pravic, organizirana tako, da more odpraviti spore in jih tam, kjer se vendar pojavljajo, mirno reševati, ter ščititi vsako opravičeno suverenost. Za to je seveda treba več kakor statut in eksekutivo in sploh več, kakor je doslej sklenjeno v Parizu.

Opozicija, ki gre za zboljšanjem potrebne in važne inštitucije, pa nima nič opraviti z opozicijo, ki jo hoče uničiti.

"Krščanska načela so temelj, na katerem stoje narodi," pravi Col. Robins, ki se nam zdi precejšen idealist. Krščanska načela so v nekaterih knjigah. V resničnem življenju jih iščemo zaman. Če bi svet res stal na podlagi krščanskih načel, ga ne bi morala sedaj konferenca v Parizu predelavati v potu svojega obraza.

V svojem znamenitem zaslišanju pred senatnim odborom je Col. Robins pravil o cerkvi in veri na Ruskem:

"Poprečni ruski kmet veruje v Boga, toda cerkev smatra za središče špijskega sistema, ki ga je zadnjih sto let vzdrževala avtokracija."

O Rasputin, o Rasputin! — Mene tekel upahsin . . . !

V nedeljo pred predsednikovim odhodom je senat sklenil razpis novega posojila v znesku sedmih milijard dolarjev. Imenovalo se bo posojilo zmage. Republikanski senatorji so se bojevali proti predlogi z obstrukcijo, ki pa ni dosegla cilja. Posojilo je bilo odobreno in podpisano od predsednika.

Dokler je bila vojna, so cerkve hotele igrati vodilno vlogo. Ko se vrača mir, bi zopet rade stale na prvem mestu. Dokler je bila vojna, ni imelo človeštvo nobene koristi od njih, in sedaj je nima niti za dlako več.

Mirovna konferenca v Parizu kaže doslej eno veliko napako: Zveza med gospodarskimi in političnimi vprašanji se ji zdi biti docela tuja. Tam je nekoliko ljudi, ki se očitno trudijo, da bi zasejali in zavarovali političen mir in se trudijo, da bi v ta namen izmislili novo konstitucijo za ves svet. Ves ta napor pa ne more imeti prave cene, ker je nova politika nemogoča brez novih gospodarskih načel.

Od mirovne konference, ki je buržvazno sestavljena, se ne more pričakovati, da izdela socialistično konstitucijo za ves svet. Lahko pa bi se postavili na višje kapitalistično stališče in se odrekli malokrmarških idej. Kakor stremi kapitalizem v posamezni deželi, da odpravi konkurenco in dosega to boljnjolj, če tudi na brutalen način, bi morala konferenca gledati, da odstrani konkurenco med narodi in odpravi zapreke, ki ovirajo razvoj kapitalizma do popolne koncentracije. V današnjih časih so gesla o varstvu domače industrije, ki so jih rabili colninarji, izgubila svoj pomen. Iz mestnih industrij so že davno nastale državne in deželne, tuptam tudi že internacionalne. Mala podjetja so zamenjala velika, iz teh so nastale delniške družbe in naposled trusti. To je naraven razvoj in njega oviranje je nazadnjaško. V smeri te evolucije so enaki industrijalni in trgovski zakoni za ves svet. Nacionalnemu trustu sledi internacionalni, in čim manj ovir ima ta tendenca kapitalizma po popolnem koncentriranju, tem prej odpadejo vsled gospodarskega internacionaliziranja mednarodni konflikti.

Manjše eksistence bodo v tem procesu izgubile svojo samostalnost. Ali čemu pretakati krokodilske solze zaradi tega? Kdo se briga, kaj bo s pivovarniški delavci, salonarji, pivniškimi natakariji i. t. d., če se uvede nacionalna prohibicija? Kdo se je menil za usodo malih trgovcev, ko so nastali Department stori in malih mesarjev, ko so zrasle milijonarske klavnice? Kdo si želi glavo za usodo delavcev, če nastaja nadprodukcija ali podobna kriza?

Svetovno enotna industrija in enaka trgovina odpravi glavne internacionalne konflikte. Res da ne odpravi socialnega boja, ampak ga povede do akutnega stadija. Toda mirovna konferenca menda ni sklicana, da prepreči socializem, temveč da ustanovi čim trajnejši mir med narodi.

Če bi si nadela prvo nalogo, bi bilo njeno delo itak neplodno. Socialnega boja ne more odpraviti, ker ne more odstraniti kapitalističnega sistema. Torej naj bi gledala, kako doseže vsaj v svojem sistemu najboljše, kar more. Ostalo bo delo bodočnosti.

Da se spiše o ruskih rečeh mnogo neumnosti, se ni čuditi. Kar se godi na Ruskem, začenši s padcem carizma, je nenavadno in že zaradi tega marsikomu nerazumljivo. To pa je bilo gotovim ljudem vedno odurno, in ker imajo tudi taki ljudje fantazijo, četudi nezdravo, si ustvarjajo nezmislno karikirane slike. Ampak včasih presega to tiste mejje, ob katerih je treba klicati psihiatra.

Te dni je bilo po raznih listih čitati, da bi Lenin rad pridobil Kitajce zase in jih pripravil, da bi v njegovem interesu vstopali v rdečo armado; zato da se je

dal fotografirati v obleki mongolskega cesarja in dal razglasiti, da je v njegovi osebi nanovo rojen njihov slavni vojskovodja . . .

Ne soglašamo z Leninovo taktiko in odklanjamo boljše vizem. Ali gospódje, ki pišejo take neumnosti, naj bi se vendar spomnili, da se ni podcenjevanje nasprotnika nikdar izplačalo. Lahko se sodi o Leninovi politiki, kakor se hoče, toda če bi bil tak tepee, kakor čenčajo ti ljudje, bi ga bila njegova neumnost že davno pokopala. Neumen pa bi moral biti, da bi mogel uganjati take burke. — Lenin je naredil velike napake. Tudi Napoleon je naredil na svoj način velike napake, da pa je bil sam velik, je nedvomno tudi za človeka, ki obsoja vse njegovo početje.

Dobra pa je bila v nekem listu sledeča opazka: "Lenin ustreza delavcem in vojakom, vlačí Kitajce na Rusko, deli zemljo, ubije pa vsakega količkaj izobraženega človeka." — Kdor je to napisal, bi šel torej brez strahu v Rusijo; njemu se gotovo ne bi nič zgodilo.

Colonel Robins želi, da se prepreči boljše vizem v Zedinjenih državah, in priporoča v ta namen varstvo zoper brezposelnost, varnost za stara leta, za slučaj bolezni i. t. d.

Strinjamo se s tem. Tudi mi želimo, da se prepreči boljše vizem. Tudi mi smo za socialno zakonodajstvo. Ali radi bi vedeli, kako more katerakoli vlada zagotoviti delaven, da ne pride ob delo, če kontrolirajo industrije kapitalisti? Če ne bo privatni podjetnik videl prilike za kupčije s profitom, bo zaprl tovarno in nihče ga ne prisili, da bi dajal delavcem delo iz usmiljenja.

Mogoče je v takih slučajih izvrševati razna javna dela. To je lahko momentana pomoč, ni pa trajna rešitev vprašanja. Za taka dela je treba investicij, in če nima vlada dohodkov iz podjetij, jih more pokrivati le z davki, torej z ljudskim denarjem, o katerem se ne ve vselej, kako se obrestuje, ne kako se vrne. Tudi je za taka dela treba načrtov in preden se izdelajo, je med brezposelnimi že lahko lakota. Razun tega ne more biti trajna rešitev v tem, da morajo na primer livarji ali kroveci kopati kanale.

Lahko se uvede zavarovanje za slučaj brezposelnosti. Ali beseda "podpora" ne doni dobro v ušesih človeka, ki želi zaslužek za delo.

Dokler ni boljšega, bi bilo res treba takih reform in morale bi se jemati resno, ne pa da se o njih govori, dokler je kriza in potem lepo pozabi. Ampak delavstvo potrebuje več kakor take reforme. Razmer potrebuje, v katerih so njegove pravice varne in take razmere se dosežejo le s socializiranjem države.

Ne želimo boljše vizma, pač pa želimo, da bi se delavstvo zdramilo iz svoje letargije, spoznalo, kaj pomeni njegova politična moč in jo tako položilo na tehtnico, da postane iz večine ljudstva tudi večina v zbornicah, v katerih se sklepajo zakoni in povsod tam, kjer se zakoni izvršujejo in kontrolirajo. Če pride večina brez nasilnih ovir do vlade, ji ni treba boljše vizma. Poleg kruha je tudi politična svoboda sredstvo zoper boljše vizem.

V Parizu zboruje od začetka februarja posebna komisija za vprašanja mednarodnega delavskega zakonodajstva, ki jih misli rešavati mirovna konferenca. Izmed oseb, ki so znane v delavskem gibanju, so člani te komisije: Gompers (Amerika), Barnes (Anglija), Vandervelde (Belgija), Jouhaux (Francija), Cabrini (Italija). Razun Gompersa so vsi omenjeni socialisti. Češka člana sta Tayerle in dr. Brož.

Angleški delegati so predložili načrt za mednarodni delavski urad, ki naj bi predstavljal eksekutivno mednarodno konferenco, sestavljene iz zastopnikov vlad, delavstva in podjetnikov. Konferenci naj bi se predlagali vsi načrti za socialno zakonodajstvo, ki imajo mednarodni pomen. — O tem načrtu so se doslej vodile obširne razprave v komisiji.

Prine Louis Bourbonški je predložil mirovni konferenci zahtevo, da ga prizna kot opravičenega naslednika na francoskem tronu. Menda ima mirovna konferenca nekoliko važnejših nalog; če bi vsi vnuki in pravniki nekdanjih vladarjev prišli z enakimi zahtevami, bi trajala konferenca tako dolgo, da bi vsi njeni člani prej pomrli in mir bi se podpisal, ko bi že vse človeštvo pozabilo, da je bila v blaženih letih 1914—18 svetovna vojna. Morda pa bi bilo dobro, če bi gospod princ vprašal kakšnega dobrega možganskega zdravnika za svet; komur je danes kaj na tem ležeče, da se mu priznava prestolonasledništvo, je zelo na sumu, da se mu meša. Ljudstvu je dandanes več na tem ležeče, da pospravi še nekoliko prestolov, kakor da bi vlačilo polomljene iz ropotarnice.

Dva delavska zastopnika v Minnesoti sta predložila v ondotni legislaturi zanimiv zakonski načrt, ki ga je izdelal znani pravdnik Frank P. Walsh iz Kansas City, Mo.

Načrt naglašá temeljne pravice, ki jih obsega takozvana lista pravic, ustanavljajoča svobodo zborovanja, tiska in besede. Nadalje izreka: "Vsaka oseba, kateri se dokaže kršitev civilnih pravic, obseženih v listi teh pravic, se kaznuje z globo ne manj kot 500 in ne več kot 5.000 dolarjev, ali pa z zaporom v okrajni ječi za ne manj kot 90 dni in ne več kot leto dni, ali pa z obojim." Če se dve ali več oseb dogovori za kršitev omenjenih pravic, so po tem načrtu krivi kriminalne zarote. Uradnik, ki krši take pravice, naj poleg navedene kazni izgubi na deset let sposobnost za javen urad.

Načrt gotovo ni slab; vpraša se, če bo v zbornici sprejet, in če bo tedaj bo nadaljnje vprašanje, kako se bo zakon izvajal. Takim načrtom ni oporekati, ali bolj važno bi bilo, da bi ljudstvo volilo poslance, ki bi zanesljivo delali take zakone, take uradnike, ki bi jih zanesljivo izvrševali, in take sodnike, ki bi jih zanesljivo varovali.

Človeka ni še nihče videl od mrtvih vstati. Krepni listi se pa večasih oživljajo — le da to ne gre s pomočjo svetega duha.

Socializem je delo razuma, ne strasti.

Pariška preliminarna konferenca je, kakor se zdi, zelo pridna. Ali tako dobro izprečievalo se ne more raztegniti na vse njene lastnosti. Vsak dan se na novo kaže, da je tam kupček diplomatov, ki se trudijo, da bi govorili modernejši jezik, pa so nesposobni, da bi z njim izražali modernejše ideje. Zbrali so se, da bi izvršili delo za večnost, a že danes se vidi, da bodo v najboljšem slučaju opravili kaj za kakšno desetletje. Iz raznih bulletinov, ki jih objavlja konferenca o svojih načrtih, se spoznava pred vsem ena pomanjklivost: Zastopniki nekaterih velikih držav ne morejo na noben način priti do razumevanja, da je le tedaj mogoče postaviti svet na soliden temelj, če se uveljavijo za vse dele enaka načela. Čim se sprejme za eno deželo en princip, za drugo pa drugi, so nesoglasja neizogibna. Opravičena nezadovoljnost, ki se s tem seje, ne more poroditi dobrega plodu. Edina tolažba je v tem, da je delo konference vendar le provizorično, kajti vse kar sklene, bodo morale ratificirati prizadete dežele, da postane pravoveljavno. Takrat bo seveda vprašanje, koliko vpliva bo imelo ljudstvo posameznih dežel na svoje parlamente in na svoje vlade.

Obrekovanja se kujejo na skrivnem, ampak obrekovalci pogostoma pozabijo, da doseže solnce tudi temne kraje.

Na prižnici uči Rasputin: "Ljubite svojega bližnjega kakor samega sebe." V življenju mu je načelo: "Pomagaj, da ga hudič vzame, če imaš sam dobiček od tega."

Bika razdraži rdeča barva. Njegova razdraženost pa ni znamenje pomnožene pameti.

Kaj je največja nesramnost?

Če se drznejo dajati in kratiti odvezo grehov usta, ki ne zinejo, ne da bi grešila.

Iz moralno propadlega individua, ki ne more dihati in živeti brez hudobije, ne napravi tisoč žegnov in najlepša kuta svetega moža.

Tudi sodišča so merilo demokracije. Mnogo sodnikov v tej deželi, tudi zelo visokih, menda ne ve tega. Če hoče Amerika prednjačiti demokraciji Evrope, ne bi smela zaostajati na tem polju.

Nikdar ni bilo politično modro ustvarjati politične mučenike. Nekaterim sodnikom bi bilo priporočiti, da se o tem natančneje pouče v zgodovini.

Med zelo važna domača vprašanja v Zedinjenih državah spada splošno pričakovana amenstija. Generalni pravdnik bi zelo koristil svoji deželi, če bi pospešil to stvar.

Mnogo ljudi v Ameriki ne razume, da se je vojna vodila za demokracijo — ne le za demokracijo onstran oceana, ampak tudi tukaj.

Za končne rezultate mirovne konference je izredno velikega pomena, kako močan bo tam Wilsonov vpliv in veliko je od tega odvisno, ali se izkaže, da stoji ljudstvo v Ameriki za tistimi načeli, ki jih je razglašal svetu, ali ne. Kajti ne da se utajiti, da imajo ta načela med evropskimi državniki mnogo trdovratnih nasprotnikov. Wilson je na primer dejal: Noben narod ne sme biti podvržen vladi kate-re sam ne mara. Iz tega nujno sledi, da naj dobi vsak narod tisto vlado, ki jo sam hoče. S tem načelom se pa nikakor ne vjema geometrija, s katero se ukvarjajo razni diplomatje, sestavljajoči novi zemljevid Evrope po svoji previdnosti, ne pa po volji narodov. Wilson je zahteval pravičen mir, v Parizu so pa zelo glasni nekateri gospodje, ki hočejo, da naj se slabejši enostavno ukloni volji močnejšega. Wilson je bil odločno zoper to, da bi bili narodi predmet barantanja; politični trgovci pa delajo načrte, kako bi se narodi kupovali in prodajali. — Značilno je, da se je ljudstvo po vsej Evropi navdušeno izreklo za Wilsonova načela, da jih pa razni državniki izpodkopavajo, kjer le morejo.

Ko se je Wilson vrnil iz Evrope, je v svojem govoru izrekel besede, ki bi jih bilo takim državnikom toplo priporočati. Če bo ljudstvo videlo, da ne izpolnjujejo vlade njegove volje, si bo postavilo druge vlade. Te besede imajo globok pomen, in če ga razne vlade ne bodo znale vpoštevati, bodo morale izkusiti posledice, ki jim jih je Wilson prerokoval.

Za današnjo generacijo je bil Karl Kautsky eden največjih učiteljev socializma. Na tisoče je delavcev po vsem svetu, ki so se iz njegovih v neštete jezike prevedenih spisov naučili spoznavati socializem. Njegovo mišljenje o socializmu in socialnih vprašanjih mora torej biti nekaj vredno. Kautsky je ostal zvest svojim načelom tudi tekom vojne in je bil odločno opoziciji proti Scheidemannu. Kautsky je pa tudi odločen nasprotnik spartacizma in boljševizma in to bi lahko opozorilo razne radikalce, da se te struje vendar ne smejo meni nič tebi nič mešati s socializmom.

Socialna enakopravnost ne pomeni sama na sebi sploh absolutne socialne enakosti, pač pa daje vsem priliko zanjo. Kdor misli, da se bo po načelih socializma lenuhu enako dobro godilo kakor pridnemu, tepeu enako imenitno kakor modremu, ima o socializmu zelo napačne pojme. Socialistična družba ima vsem članom podati enake pogoje za razvoj vseh svojih dobrih sposobnosti. In vsakemu sposobnemu ima podati priliko, da uveljavi svoje sposobnosti. Ali kdor koristi družbi več kakor drugi, naj ima tudi pogoje za boljše užitke. Kdor ne bo kljub vsem prilikam sposoben za nič drugega, kakor da pometa ceste, ne more pričakovati enake nagrade, kakor izumitelj novega stroja, ki poda delovnemu ljudstvu več počitka in prostega časa. "Enake pravice in enake dolžnosti" pomeni: Kakor izpolnjuje kdo dolžnosti, tako uživa pravice.

Kdor pomaga organizirati proletariat, si pridobiva večje zasluge, kakor tisti, ki ga hujska.

Kako nastajajo "važne" vesti, je povedala gospa Rajsa Lomonosov, soproga znanega profesorja sodruga Lomonosova, ki je bil član prve ruske revolucionarne komisije, poslanc v Zedinjene države.

Lani je bilo tukajšnje časopisje polno vesti o "socializaciji žena" v Rusiji. Pripovedovalo se je, da izbirajo sovjeti moškim žene, da ločijo po svoji volji zakonce in jih drugače spajajo in še več podobnih grotesknih reči. Vse te vesti so se jemale sila resno, pisali so se razburjeni članki, sklicavali protestni shodi in vsa morala je pihala kakor tisoč gadov. Razumnemu človeku je bilo jasno, da mora biti v teh vesteh kakšna temeljna napaka, ali v splošni razdraženosti, ki je vladala proti vsemu, kar je bilo ruskega in eo ipso revolucionarnega, je tedaj mnogo pametnega utonilo. Naposled bi bilo mogoče, da bi bil kakšen lokalni sovjet, ki pozna socializem tako, kakor so ga razlagali popi, izdal kakšno neumno naredbo; zaradi tega se še ne bi razdrobil svet; saj se zgodi ofielnih neumnosti tudi drugod dosti, ne da bi bil zaradi njih takoj po vseh deželah ogenj na strehi.

Kar je pa zdaj povedala gospa Lomonosova, kaže, da nasedajo včasih najbolj smart uredniki in filozofi na limanice največje smešnosti. Vsa komedija "socializacije žena" je nastala na sledeči način: Sovjetska vlada je uvedla civilno poroko, civilne matrike, enakopravnost nezakonskih otrok, kar se vse skupaj ni vjemalo z računi cerkve, ki je dotlej imela monopol teh reči. Anarhisti so mislili, da jim bo koristno, če povečajo spor med sovjeti in cerkvijo in so začeli zasmehovati vladne naredbe. Šaljivi list "Muha" je porabil priliko za humor in podal svojim čitateljem nekoliko pavlihovstva. Nekateri iztisi so prišli v roke Angležem, Američanom in drugim, ki so te "špase", vzeli resno, in burleska se je raztelegrafirala po vsem svetu za moralno razburjenje duhov. Kurent pa se je v grobu obrnil, ker ni njemu prišlo kaj takega na misel.

Po jugoslovanskih listih se neprenehoma razpravlja, ali naj bo Jugoslavija kraljevina ali republika. To je jasen dokaz, da se lažejo tisti, ki trdijo, da je že kraljevina.

Kristus je baje dejal: Pasi moje ovce.
Rasputin pravi: Kolji jih!

VAŽNO ZA NAROČNIKE!

Zakon zahteva, da mora vsak naročnik imeti list plačan v naprej. Ne na nas, temveč na vas je ležeče, če hočete imeti vse številke Proletarca. Vi imate na svojem naslovu v oklepaju številko, ki pomeni, do kdaj imate list plačan. Prihodna številka lista je (601) in če je Vaša številka na naslovu taka ali pa še manjša, tedaj takoj obnovite naročnino, ker smo drugače po zakonu prisiljeni, da Vam takoj ustavimo list

ZDRAVSTVENI ODDELEK.

Piše Dr. Wellsman.

Jetrne bolezni.

Vsako deranziranje jeter in žolčne sistema se smatra za jetrno bolezen; posebno bolezen, katero hočemo tukaj popisati, se imenuje **KRONIČNA NEREDNOST**, ki navadno nastane vsled nemarnosti ali pa kongestije tega jako važnega organa. Pripeti se, da žolčna kislina ni dovolj močna ali pa je primanjkuje, ali pa oboje. Včasih povzroči to bolezen kaka obstrukcija v žlezi ali cevi, po kateri se preliva žolčna tekočina iz žolca in skozi jetra v želodec in čreva.

Ta obstrukcija se zelo rada ponavlja in jo navadno povzroča zabasanost prevodne žolčne cevi z gosto, lepu podobno materijo ali pa kamnom. Žolčna tekočina se potisne nazaj v žolčni mehur, kjer zaide v številne male žilice, po katerih se ta tekočina zliva v toratično cev, od koder preide v sree in se končno pomeša s krvjo. Žolč preide potom tega procesa iz naravne poti in cirkulira po tistem delu telesa, ki mu po naravnih zakonih človeškega trupla ni bila določena; to seveda povzroča nerednosti, ki večkrat fatalno

vplivajo na zdravje človeka vsled pomanjkanja zdrave žolčne tekočine pri mešanju napol prebavljene hrane. Rezultat je zabasanost, ki se menja tudi z drisko, kateri se še pridružijo vetrovi v želodec in črevesju, človeka često napadejo gliste in lahko dobi tudi zlato žilo.

Debelejši delci žolčne kisline na ta način pomešani s krvjo kolikor toliko zamaše celice v koži in male krvne žilice, kar seveda povzroča razne kožne bolezni. Koža postane manj ali bolj rmenkasta in včasih se pokaže celo zlatenica. Belina očesa dobi nekako zelenkasto ali rumeno barvo. Ta žolčna tekočina se včasih loči od krvi ko kroži skozi obisti in se pomeša z vodo.

Jezik je navadno umazan in ima nekako belkasto ali rjavo skorjo. Želodec in čreva otečejo in ta oteklina postane lahko kronična. Bolnik navadno nima nobenega teka, pripeti se pa tudi lahko, da mu vsaka stvar gre v slast.

Bolnik počuti nekak pritisk na želodec in prsi, kakor da ima utež na sebi; ima slab spanec, hude sanje, je pobit in nima nobene energije.

V par besedah povedano, človek čuti napolnjenost in želodca se ne sme dotakniti; pobitost, omotica, želodčni

krči, zlatenica, driska in zabasanost, disenterija, itd. lahko izvirajo iz enega in istega vzroka, ako niso jetra v redu.

Proti temu je najuspešnejše zdravilo, ako date bolniku vsak večer predno gre v postelj eno ali dve tableti laxcarina, ali pa toliko tabletov, da zagotovijo popolno izpraznenje črev. Jemanje laxcarina se poljubno zniža ali zviša, samo da producira gorenji učinek in se naj rabi tako dolgo, dokler je potrebno. Navadno zadostujejo tri ali štiri škatljice, kvečjemu šest.

Naroča se pri

LAXCARIN PRODUCT CO.

Department Z-6

PITTSBURGH, PA.

Cena: en dolar zavojev. Popolno zdravljenje šest zavojev stane pet dolarjev.

Poročilo, ki ga je izdal zvezni urad za posredovanje dela, izkazuje, da se brezposelni delavci množijo. Število brezposelnih delavcev se je pomnožilo v zadnjem tednu na 365.000 oseb. Število zaposlenih se je torej v enem tednu pomnožilo za 25.305.

Kašelj

je znamenje prihajajočega prehlada, gripe, zagrljenja, bronhitov, influence krupe. Je zelo nadležen in trpeč. Zdraviti take slučaje pravilno je treba paziti najpred, da se odpravi kašelj in seveda s tem tudi vsa nadaljša trpljenja.

SEVEROV Balzam za pljuča.

je zelo priporočljiv za zdravljenje kašlja in takih bolečin. Ta odtrga, odžene stran bolečine in pomaga lažje dihanje, olajša napade in prežene kašelj. Je zelo prijazno zdravilo za uživanje. Otroci in odrasčeni radi uživajo to zdravilo.

LINIMENT

bi morali imeti pri vsaki hiši. Ni dneva, da bi ga ne potrebovali. Severovo Gothardsko Olje (Sever's Gothard's Oil) je izvrsten liniment za revmatizem, nevralgijo in enake bolečine kjer se smatra, da liniment lahko pomaga. Cena je 30 in 60 centov.

NESPALNOST

je bolezen, ki prihaja iz nervoznosti. Povzročajo jo slabi živci, treba je dati pomoč. Vzemite Sever's Nervoton (Sever's Nervoton), kateri ojača vse vaše živce, princse sveže spanje in pomaga ozdraviti histerijo, nervozo in oslabeledost. To krasno pomaga nervoznim ljudem. Cena je \$1.25.

TRPEČE ŽENE

in dekleta glejte vedno za hitro pomoč in za to vam mi priporočamo da poskusite Sever's Regulator (Sever's Regulator) To zdravilo se je skazalo zelo dobro pri zdravljenju pri slabotnih ženskah. Je resničen prijatelj žensk in za njih bolezni. Cena je \$1.25.

Severova družinska zdravila se prodajajo v vseh lekarnah. Vedno zahtevajte Severova sestavljena zdravila in ne vzemite drugih. Ako vam vaš lekarnar ne more ustreči, potem pošljite vaše naročilo direktno nam, s priloženo pravilno svoto denarja.

W. F. SEVERA Co., Cedar Rapids, Iowa.